

Kjak

Dávid Isfeld
Hósvík

Stutt, greitt og rætt hjá Sonna Smith

Størsta og sterkasta mál í heiminum, enskt, er júst stórt og sterkt, tí har eru orð úr næstan øllum evropiskum málum

Eg las greinina hjá Sonna Smith í síðstu viku og hoyrði hann í útvarpinum í morgun (mánamorgun) og helt, at eg mátti stuðla hesum sjónarmiðið, og tiskil leggja hetta afturat.

Trupuleikin, ella vandin, hjá føroyska málinum er ikki fremmand orð, men fremmandar máliskur og setningsbygnaður. Bókstavirnir z, x, c, w, og q eru partur av føroyskari søgu og nýtslu. Tað einasta nýggja og fremmenda við hesum bókstavum, er pástandurin um, at teir eru fremmandir og ikki eiga pláss í føroyska málinum.

Eitt stuttligt, við at lesa enskar bókmentir er, at málið er so ríkt og spennandi. Tað minnir mest um eina listaframsýning, við mongu og litføgru lýsingunum og frásøgnunum. Eitt orðaríkt mál kann bert vera gagnligt í skapanini av eini frásøgn, eina spennandi og vakra orðamynd í alskyns litum og formum.

Donsk ávirkan, »på godt og ondt«

Tað er einki galið í at hava donsk orð í føroyskum. Hesi orð hava hóast alt antin germanskar, latínskar ella norrønar røtur. Nøkur orð

skurra tó meira í oyrunum enn onnur, men tað haldi eg fólk av sær sjálvum mugu lúka burtur eftir egnari sannføring; og sjálvandi eiga okkara fjølmiðlar at vera meira kritiskir hesum viðvíkjandi.

Tá ein hevur nógv børn, so hoyrir ein hvussu børn í øllum aldrum tosa; míni fimm eru frá 3 til 16 ár. Eg hoyri orðingar sum: ”eg geri líka eina kanni vatn”, í staðin fyri (i.s.f.) ”eg fylli/koyri vatn í kannina”; ”kann eg fáa eitt glas vatn?“, i.s.f. ”kann eg fáa eitt glas við/av vatni”; ”hvar er ketjuppin?“, i.s.f. ”hvar er ketjuppið?”; ”eg kann ikki gera fyri tí“, i.s.f. ”eg kann

ikki gera við tað”; ”tað ger ilt í fótinum“, i.s.f. ”eg havi ilt í fótinum” – bert fyri at nevna nøkur dømi. Við hetta lag, altso omanfyristandandi orðingum, so verður føroyskt bert eitt serstakt mál vegna úttalu, fonetikk. Eitt sindur sum ein ódefinerlig norrøn dialekt.

Málsligi førleikin kemur í barnaárum og verður mentur í ungdomsárum. Teknifilmar og aðrir barnafilmar hava fingið danska talu. Filmar í biografinum og í sjónvarpinum (televarpinum) hava danskan tekst. Undirhaldssendingar, sum ungdominum dæmar sera væl, eru á donsk-

um t.d.: ”Vild med dans” og ”X-Factor”. Eisini er alt ov nógvur danskur tónleikur spældur í útvarpinum. Hevur hesin danski tónleikur vunnið altjóða frama, so er tað sjálvsagt nakað annað, men tað er undantakið.

Mær rennur í hug...

Eg var á stevnu í Hvalvík í summar. Meðan eg gangi har í havnalagnum byrjar tónleikurin, hart og týðiliga. Tað er Rasmus Seebach – ikki bara eitt lag, men øll fløðan hjá honum. Eg hugsaði við mær sjálvum: eg havi róð í 5 ár og verið á stevnum í eini 25 ár, og altíð hevur verið

føroyskur tónleikur at hoyrt burturav. Eg ætlaði at fara avstað aftur eftir eitt korter, men eg var komin at síggja og heppa á dóttur mína, sum róði við Heyki úr Hósvík. Eg meini bara so við...hetta er ein føroysk stevna við okkara tjóðarítrótti. Tað eru altso nøkur ting ein ikki ger. At spæla Rasmus Seebach á eini føroyskari stevnu er ein av teimum tingunum, ein heilt einfalt ikki ger. Hansara tónleikur hevur heldur einki upp á seg, so hví taka vit hann til okkum – høvdu vit gjørt tað, um hann var normaður ella svenskari?

Eyðun Johannesen, Karl Isaksen og Fríðrik Sivertsen

Nevndarlimir í Føroya Fiskimannafelag

Einki tænaðstúðrot

Undirritaðu nevndarlimir í Føroya Fiskimannafelag, skulu við hesum gera greitt, at vit taka frástøðu frá tí atburði Jan Højgaard saman við 3 nevndarlimum í Fiskimannafelagnum hava víst skrivstovumanni felagsins gjøgnum mong ár, Olafi Johansen. Slíka viðferð hevur einki starvsfólk uppiborið. Hetta átti formaður og nevndarlimir í einum fakfelagi at vitað betur enn nakar annar.

Vit hava spurt um orsøkin til burturvísingina, og boða frá, at hon á ongan hátt kann góðtakast. Tá so formaðurin og ein meirluti í nevndini ásanna, at teir eru farnir um mark, verður burturvísingin tikin aftur, og ein uppsøgn gjørd í staðin. Síðani verður ein fráboðan

send til fjølmiðlarnar, har boðað verður frá, man vil spara mannin, og ikki lata persónliga eym viðurskipti koma fram alment, men at talan hóast alt er um grovt tænaðstúðrot.

Tað hevur ikki eydnast okkum at fáa upplýsingar um nakað, sum gevur høvi til eina uppsøgn og enn minni høvi til nakra burturvísing. Vit hava spurt tveir av nevndarlimunum, sum stuðla Jan í hesum máli, men persónliga søgdu teir seg ikki kenna til nakað skeivt, sum skrivstovumaðurin hevði gjørt. Men hóast tað søgdu teir seg fara at stuðla Jan Højgaard í hesum máli. Støðuna hjá tí triðja nevndarliminum, kenna vit ikki. Sostatt kann staðfestast, at í øllum førum 5 av 7 nevndarlimum, ikki kenna

til nakað skeivt, sum skrivstovumaðurin hevur gjørt, men allíkavæl varð skrivstovumaðurin burturvístur, og seinni uppsagdur. Síðani verður tíðindaskriv sent út frá Fiskimannafelagnum, um at maðurin hevur framt grovt tænaðstúðrot.

Øll hava krav upp á eina virðiliga viðferð. Um hald var í teimum hópisleysu ákærunum, Jan Højgaard hevur mótvegis skrivstovu-manninum, so hevur hann kortini skyldu at handla ábyrgdarfult. Hann átti at tryggjað, at støðan ikki gjørdist meira tyngjandi enn neyðugt fyri viðkomandi starvsfólk, og átti eisini at borið so í bandi, at hetta ikki kom Føroya Fiskimannafelag aftur um brekku, bæði í fjølmiðlunum og við einum

møguligum endurgjaldskravi mótvegis felagnum.

Við at handla í heimildarloysi og við at bróta bæði skrivaðar og óskrivaðar reglur, hevur Jan Højgaard saman við trimum nevndarlimum, ið treytaleyst stuðla honum, verið felagnum til óbótaligan skaða.

Hvar skulu limir okkara sum í framtíðin fáa eina skeiva ella órættvísa viðferð venda sær. Nyttar tað í heila tikið at venda sær til Jan Højgaard ella Føroya Fiskimannafelag, tá hesi ikki virða galdandi reglur og huttan at himprast fremja groft álop á starvsfólk hjá felagnum?

Hanna P. Vang

Føroyskt er tað, sum føroyingar snakka!

Tá føroyskt hevur verið undir danskari ávirkan gjøgnum øldir, er tað hvørki løgið ella kriminelt, at nøkur orð úr donskum eru komin upp í tað føroyska málið og verða brúkt, og tað er ikki vælkomið. Dømi kundi verið »opinbart« (sum er nevnt ofta í seinastuni), »stadivekk«, »vigtugt«, »problem«, »plan« o.s.fr. Kemur eitt orð harafturímóti úr íslenskum er tað vælkomið, tí íslenskt liggur jú nærri forn málinum, og tað er jú meir virðuligt enn danskt. Mann kemur ikki burtur frá tí faktum, at føroyskt er ávirkað av donskum. Góðtakið tað!

Føroysktlærarar eru ógvuliga puristiskir, men tað er tað, teir hava lært. Tað er ikki lukkuligt at koma við einum av fyrrnevndu fy, fy orðum. Hvussu ofta hoyra vit ikki: »Hvussu eitur tað á føroyskum?«. Hallo, tað er okkara egna mál! Okkara egna mál, sum vit ikki duga, tí fyrrnevndu orð ikki verða góðtikin.

Tað merkir ikki tað sama sum, at mann ikki skal varðveita málið og royna at finna føroysk orð fyri nýuppfinningar (sum »telda« er eitt frálíkt dømi um).